
OPENBARING

In 2019 werd bij de restauratie van de Aanbidding van het Lam Gods ontdekt dat de gebroeders van Eijk geen gewoon Lam hadden geschilderd: hierboven is te zien hoe het Lam Gods ons aankijkt na de restauratie.

EEN BIJBELCOMMENTAAR DOOR K. FIEGGEN

VOORWOORD

Leeswijzer

Dit boek is bedoeld voor een breed publiek. De inleiding is daarom beperkt gehouden, maar de hoofdzaken komen aan bod. Er bestaan minstens vier verschillende visies op dit Bijbelboek. In de inleiding worden verschillende visies besproken en verantwoord welke keus de schrijver heeft gemaakt.

In het commentaar zijn 45 genummerde BOXen opgenomen (met een titel): de lijst daarvan vindt u na de inhoudsopgave. Hierin worden o.a. andere visies op een bepaald gedeelte besproken en toelichting gegeven op belangrijke begrippen en thema's en op Bijbelgedeeltes die voor de uitleg van Openbaring van belang zijn.

Daarnaast zijn er kleinere BOXen in de tekst geplaatst, vaak met een korte nadere toelichting.

Voor het Nieuwe Testament is de Telos-vertaling gebruikt, voor het Oude Testament meestal de Herziene Statenvertaling.

De bibliografie is bewust beperkt gehouden: zie verder aldaar.

Dank aan ...

Het denken van de schrijver over dit boek is in de loop van vele jaren gevormd - via Bijbelkringen, allerlei boeken, vijf jaar conferentie in Voorburg en de uitwisseling met studenten van Cornerstone (de internationale Bijbelschool van de WEC, waar ik al drie keer dit bijzondere boek met studenten van over de hele wereld mocht bespreken).

Een eerste versie van het commentaar is grondig doorgelezen op foutjes en leesbaarheid door Gerard Hoddenbagh, Gerard Kramer (die me ook behoed heeft voor Griekse blunders) en mijn vrouw. Zij hebben soms ook inhoudelijke opmerkingen gemaakt. Door hun werk is dit boek zeker beter geworden, maar ik ben en blijf zelf verantwoordelijk voor de inhoud en voor fouten en tekortkomingen.

Het werken aan dit commentaar heeft aardig wat tijd genomen, maar is vaak een vreugde geweest: het doet me des te meer verlangen naar de vervulling van al die profetieën over de terugkeer van de Koning en de vestiging van Zijn Vrederijk.

INLEIDING

Het boek Openbaring is niet voor niets het laatste boek van de Bijbel: het sluit Gods Woord af (zoals ook blijkt uit 22:18,19) en toont ons de laatste dingen en het begin van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. De naam van het boek is 'Openbaring van Jezus Christus'. Het woord openbaring is de vertaling van apokalypsis. Hoewel dat inderdaad openbaring of onthulling betekent, heeft het woord Apocalyps in ons spraakgebruik een andere betekenis gekregen - meer een enorme ramp. Dat heeft natuurlijk te maken met de 'rampen' die in de loop van het boek plaatsvinden. Maar een christen vindt de Terugkeer van de Koning uiteraard geen ramp: dat is uiteindelijk waar de hele schepping op wacht!

1.1 DOEL EN AUTEUR

God geeft deze tekening van heden en toekomst *aan onze Heer* om ons te tonen wat er spoedig moet gebeuren (1:1). Johannes mag het boek niet verzegelen - anders dan Daniël - want de tijd is nabij. Het moet ons doen uitzien naar Hem, naar Zijn Komst en Koningschap. Nu is dat nog niet zichtbaar en leven we als discipelen van de verworpen Koning (zie BOX 3). Daarom is dit boek ook instructie voor martelaren: straks komt er een grote verdrukking (steviger en ook anders dan alles wat wij nu mee kunnen maken), maar Hij komt terug en wij zullen met Hem regeren.

De christenen in de tijd van Domitianus (in zijn tijd werd Johannes in ballingschap naar Patmos gestuurd - zie verderop) hebben natuurlijk moed geput uit dit boek: ook zij leden onder verdrukking - en dat geldt uiteraard voor gelovigen van alle tijden. We kunnen leven vanuit het perspectief van Gods Koninkrijk, dat zeker gaat komen. Het oordeel over satan, de wereld en de goddelozen is aanstaande.

De overduidelijke eindoverwinning is aan het Lam - sterker nog: de overwinning is al behaald op het kruis en wat rest is een ongelijke strijd! De heiligen worden aangespoord te volharden. Openbaring staat vol beloften voor overwinnaars en zelfs de martelaren triomferen (12:11).

In dit boek legt het Lam zijn claim neer en dat gaat met oordelen gepaard en een grote oorlog aan het eind. Maar er is een eindoverwinning. Het boek Openbaring dient niet om onze nieuwsgierigheid te bevredigen, maar wekt ons op onszelf te heiligen en uit te zien naar de vervulling van de prachtige plannen van God, die in de Heer Jezus gestalte moeten en zullen krijgen.

De Koning komt om te claimen wat Hem toekomt als Schepper, als Verlosser en als Erfgenaam (Hebreeën 1). Hij zal de schepping en de erfenis reinigen van de zonde - de losprijs is al betaald.

Het boek is in zijn geheel profetie (1:3; 22:7, 10, 18, 19). Profetie heeft altijd een

1.3 INTERPRETATIE

De interpretatie van het boek loopt ver uiteen. Binnen elke visie zijn er soms aanzienlijke interpretatieverschillen. Naast de vier klassieke visies komen de laatste tijd onder ‘evangelicals’ andere benaderingen op. Hieronder worden de belangrijkste verschillen in interpretatie met argumenten besproken. De keuzes achter dit commentaar worden daarna puntsgewijs uitgewerkt. Op een aantal punten in het commentaar zijn BOXen opgenomen met meer details over enkele visies (BOX 18, 23, 27, 33 en 38).

Preteristische interpretatie

Openbaring wordt wel beschouwd als een profetisch boek, maar de vervulling heeft al plaatsgevonden in de eerste eeuw (de val van Jeruzalem in 70 n.C.) of deels bij de val van het West-Romeinse rijk. Preteristisch komt van het Latijnse *praeterita* (het verleden). Deze uitleg steunt op twee zaken: het boek is geschreven vóór 70 n.C. (zie 1.1 voor argumenten daartegen) en men wijst erop dat een en ander *spoedig moet gebeuren* (zie BOX 2).

Het millennium begon volgens Gentry in de eerste eeuw. De eerste opstanding is geestelijk. Door het binden van satan in de afgrond kan het evangelie over de hele wereld worden gepredikt. Babylon is het oude Jeruzalem en de bruiloft van het Lam heeft allang plaats gevonden. Zie BOX 34, 35 en 37.

Veel van de profetieën van het Oude Testament worden vergeestelijkt. Israël heeft als volk van God geen toekomst: het gaat uit van een sterke antithese tussen de kerk en Israël.

Als het boek echter al (deels) is vervuld in de eerste eeuw, verwachten we dat de oudste kerkvaders daar melding van maken - maar dat is niet het geval. Deze visie houdt geen rekening met verschillen tussen Lukas 21 en Mattheus 24 (BOX 17).

Idealistische interpretatie

Openbaring beschrijft geen historische gebeurtenissen (in verleden, heden of toekomst), maar alleen algemene, geestelijke waarheden over de strijd tussen God en het kwaad, kerk en wereld. Deze visie lijkt mij niet zozeer een *uitleg* van het boek, maar meer een *toepassing*. Aan deze opvatting besteed ik verder geen aandacht.

Historicistische interpretatie

Het boek schetst profetisch de hele geschiedenis van kerk en wereld van de eerste eeuw tot de voleinding. Vooral de Reformatoren hingen deze visie aan en noemden de Paus als de antichrist (maar ook bv. Napoleon en Hitler zijn genoemd). Walvoord stelt dat de zeker vijftig verschillende interpretaties tegen deze interpretatie getuigen. Ouweneel is wat milder hier: hij spreekt van een terechte *toepassing* van bijvoorbeeld de zesde bazuin op de invasie van de Turken, maar stelt dat dat niet de juiste *uitleg* is: het kan niet de echte vervulling zijn.

Ook in deze visie wordt veel van het Oude Testament vergeestelijkt, hoewel een herstel van Israël (zoals bij de nadere reformatie) en een toekomstig millennium niet per se buiten beeld is.

OPENBARING DEEL 1

H 1: Wat hij gezien heeft

Net als bij Ezechiël en Jesaja krijgt Johannes een visioen van de Heer Jezus. In de inleiding (met opschrift) komen zowel Johannes als de Heer zelf aan het woord. Dit boek is opgeschreven *om zijn slaven te tonen wat spoedig moet gebeuren*. Je bent gelukkig als je (voor)leest, hoort en bewaart wat er in het boek staat (de eerste van zeven zaligsprekingen: zie verder 14:13, 16:15, 19:9, 20:6, 22:7 en 14). Daarom staat er ook *slaven*: alleen als we Hem gehoorzamen, kunnen we verstaan wat de boodschap is voor ons hart en leven: dan wordt het *getoond* en dus niet verborgen.

De onderdelen van de beschrijving van Christus tussen de kandelaars komen terug in de rest van het boek: allereerst in de zeven brieven (de Heer komt er zelf op terug met een *dit zegt Hij, die*), maar ook verderop zijn er toespelingen te vinden (denk aan 10:1 en 19:11,15).

Profetie is altijd zowel kijken in de toekomst als ook bedoeld om het hart aan te spreken, zodat we de Heer waardig wandelen.

Dit hele hoofdstuk is een proloog voor de rest van het boek, te vergelijken met Joh.1:1-8, 1Joh.1:1-4 en Hebr.1. Net als in die schriftgedeelten wordt Hij geportretteerd op een bijzondere manier, maar wel duidelijk in verbinding met de zijnen. Deze proloog bereidt ons voor op wat er komen gaat en zet het kader uit, de manier waarop het boek gelezen moet worden.

1a. 1:1-8 Opschrift en inleiding

Het opschrift is eigenlijk vers 1 en in engere zin de eerste vier woorden: *openbaring van Jezus Christus*. Het is niet een openbaring van Johannes, wel *aan* Johannes. We kunnen de aanhef lezen als de onthulling van een Persoon (zoals in 2Thes.1:7), maar ook als "Jezus Christus openbaart" (zoals in Gal.1:12) - wat Hij ook doet in grote delen van dit boek: Hij laat zien wat er gebeuren gaat. Maar er staat wel bij: *die God Hem heeft gegeven*. Het is zoals Walvoord opmerkt: "de openbaring van de Vader aan de Zoon is een algemeen thema in het evangelie van Johannes (Joh.3:34-35; 5:19-24; 7:16; 8:28;12:49; 14:10,24; 16:15,17)".

God gaf de openbaring

- ➔ *aan Jezus Christus die*
 - ➔ *Zijn engel zond naar*
 - ➔ *Johannes die het*
 - ➔ *opschreef voor ons*
- Hij schreef op wat hij zag: dat lezen we 44 maal.*

Ib. 1:9-20 Christus tussen de kandelaren

Johannes begint te vertellen hoe het allemaal begonnen is met een visioen, dat veel lijkt op dat in Daniël 10, zowel in de omschrijving van Wie hij ziet als in hoe hij dat beleeft. Jesaja (H 6), Ezechiël (H 1-10), Petrus (Hand.10) en Paulus (Hand.22:17-18) hebben iets dergelijks beleefd.

Inleidende woorden Johannes

Hoewel hij een apostel is (en mogelijk de laatst overgeblevene), stelt hij zich voor als *broeder en mededeelgenoot in de verdrukking*. Hij plaatst zich naast de andere gelovigen. Hij was verbannen naar Patmos vanwege zijn dienst: *om het woord van God en het getuigenis van Jezus*. Inderdaad had hij deel aan de verdrukking, maar hij breidt dat uit met *en het koninkrijk en de volharding van Jezus*. De verdrukking heeft te maken met het feit dat Hij straks Koning wordt (Zijn koningschap is nog niet aanvaard). Onze Heer wacht daarop, volhardend - en dat moeten ook wij doen: blijven wachten op Hem, tot Hij Koning wordt - voordat we zelf zullen kunnen regeren. We kunnen vers 10 lezen alsof Johannes in de Geest verplaatst wordt naar de *Dag van de Heer*. Dat lijkt verder ook zo te zijn

en hij vertelt daar veel over - veel uitleggers gaan daarvan uit.

Anderen wijzen erop dat de dag van de Heer hier op een andere manier wordt geschreven en mogelijk beter kan worden vertaald met *des Heren dag* of met *Heer-lijke dag*: dat is de dag die de Heer toebehoort, de eerste dag van de week. In de 2e eeuw werd dit een gangbare uitdrukking voor de zondag. Maar dit is dan wel de enige plaats in het NT waar de zondag zo wordt aangeduid, dus zeker is deze uitleg allerminst.

De ontmoeting met de Heer Jezus

Dit visioen begint met een Stem, luid als een bazuin. Zo had Johannes zijn Heer nog nooit horen spreken. Als hij zich omdraait om Hem te zien, valt hij als dood aan zijn voeten - zo had hij Hem ook nog nooit gezien, zelfs niet bij de

BOX 5. De Mensenzoon

Weinig christenen realiseren zich wellicht hoezeer ook Hij (de Mensenzoon) te vrezen is. Graag horen we Hem zeggen dat Hij zachtmoedig en nederig van hart is (Mat.11:28) en we weten dat Hij in zijn tijd als mens op aarde niet schreeuwde en het geknakte riet niet verbrak (zie Jes.42:2), maar we lezen ook dat zijn mond als een scherp zwaard werd gemaakt (Jes.49:2).

*Tweemaal heeft Hij de tempel schoongeveegd (Joh.2:14-16 en Mat.21:12,13) en ook veegde Hij schriftgeleerden en Farizeeën de mantel uit (Mat.23). Er is reden genoeg om zijn Liefde te prijzen (een grotere liefde bestaat niet), maar geen enkele reden Hem lievig te noemen. Het is zoals C.S. Lewis spreekt over Aslan de Leeuw in zijn *Chronicles of Narnia*: Hij is geen tamme leeuw. Hij is goed en zelfs teder, maar ook een verterend vuur: Hij is God. Wie echt een ontmoeting met Hem heeft, valt voor Hem neer: Gen.17:3, Mat.17:6, Job.42:5-6, Jes.6:5 en Luk.5:8.*

OPENBARING DEEL 2

H 2+3: Wat is

Zoals gezegd is heel Openbaring een profetisch boek. De Heer heeft zeven specifieke gemeenten (uit Asia - het tegenwoordige Klein-Azië) uitgekozen. Alle brieven werden gestuurd aan alle gemeenten en ze ontvingen allen het hele boek. Juist omdat Hij over *de* zeven gemeenten spreekt, mogen we concluderen dat Hij in feite de hele gemeente (op alle plaatsen en van alle tijden) op het oog heeft. Deze zeven brieven zijn dus voor ons allemaal bedoeld, hoewel niet elke brief ons in onze persoonlijke of gemeentelijke situatie evenzeer aanspreekt.

Vier leesbrillen

We kunnen deze brieven op verschillende manieren lezen:

1. Elke brief sluit nauw aan bij de plaatselijke situatie van dat moment. Kennis van de historische situatie kan ons helpen iets meer te begrijpen van de manier waarop de Heer elke gemeente aanspreekt.
2. In ons persoonlijke leven kunnen we worden aangesproken door wat de Heer tegen een bepaalde gemeente zegt, omdat Hij daarbij principes ontvouwt. Veelal zijn er lessen te trekken uit elk van de zeven brieven.
3. Deze zeven brieven schetsen tezamen de hele gemeente van alle tijden en van alle plaatsen. In deze zeven typen gemeenten hebben we een complete schets (die door de Heer zelf gegeven is) van hoe de gemeente er uit kan zien, met specifieke *positieve* kenmerken en specifieke *gebreken*. Er zal dus altijd wel één van de zeven brieven zijn waarin we 'onze' gemeente kunnen herkennen - en waar we van kunnen leren.

4. We kunnen deze brieven ook lezen als zeven periodes in de geschiedenis van de gemeente. Het hele boek is immers profetie en na H 3 ontvouwt zich wat er *na de periode van de gemeente* gaat gebeuren. Dat is niet hetzelfde als de *kerkgeschiedenis* zoals wij die vanuit onszelf schrijven. Christenen hebben dat destijds mogelijk niet zo gezien: zij verwachtten dat de Heer spoedig zou komen en dat moest door de hele kerkgeschiedenis het motto blijven. Daarom is deze profetische lijn pas in de loop van de tijd helder geworden - en als het gaat om Laodicea kunnen de meningen nog uiteen lopen: in de 19e eeuw dachten uitleggers daar wat anders over dan nu (zie aldaar).

De punten 2 en 3 sluiten nauw op elkaar aan. Bedenk ook dat profetie in principe een dubbel karakter heeft (zoals in het OT vaak duidelijk te zien is): enerzijds schetst de profetie een beeld van de toekomst - van wat de Heer gaat doen en van wat de mensen zullen doen - en anderzijds is het de uitdrukkelijke bedoeling van de profetie om het hart

OPENBARING DEEL 3

H 4-22: Wat hierna gebeuren zal

In 4:1 begint duidelijk het derde deel van Openbaring: *Kom hier op en Ik zal u tonen wat hierna moet gebeuren* (Walvoord merkt op dat het Grieks in 1:19 en 4:1 sterk overeenkomt). Vanaf nu bekijken we alles vanuit de hemel, vanuit de Troon van God - al wisselen hemelse en aardse taferelen zich af. We beginnen met twee hemelse scènes: de aanbidding van de Schepper in H 4 en de aanbidding van het Lam in H 5: Hij is in het midden van de troon en Hij is waardig gebleken om de verzegelde boekrol te openen. De hemel maakt zich op voor wat komen gaat, alles komt vanuit de Troon van God. Hierna ontrollen de gebeurtenissen die bij de 70e jaarweek (zie BOX 16) horen: de draad van de profetie wordt weer opgepakt (de gemeente werd als het ware tussengevoegd), Israël heeft weer een aparte plaats en Gods oordelen gaan over een aarde die zich uiteindelijk opmaakt om tegen de hemel ten strijde te trekken, in feite onder leiding van de op de aarde geworpen satan.

De visioenen buitelen over elkaar heen, het is niet altijd makkelijk om de volgorde goed te bepalen: het wordt niet in de vorm van een draaiboek getoond, het lijkt op een film met flashbacks en af en toe ook een blik vooruit! Behalve de 'zevens' in dit gedeelte (die enige structuur bieden) zijn er ook visioenen die nadere toelichting lijken te geven. Regelmatig springt het beeld naar (bijna) het einde van de 70e jaarweek, maar in de meeste gevallen worden we daarna weer teruggevoerd om de loop van de gebeurtenissen weer op te pakken. De indeling die ik hier geef, volgt de volgorde van het boek Openbaring zelf. Pas in de uitleg verderop wordt ingegaan op de precieze loop en volgorde van de gebeurtenissen - voorzover we die kunnen onderscheiden en duiden.

IIIa. H 4-5 Hemelse proloog

Zoals gezegd: eerst wordt ons een blik in de hemel gegund - voordat alles losbarst. Dit valt als vanzelf uiteen in twee delen: H 4 en H 5 - maar die twee delen hangen ten nauwste samen. Sommige zaken uit de beschrijving in deze hoofdstukken zullen we vaker tegenkomen, zoals de bliksemstralen, stemmen en donderslagen in 4:5. Op geen enkele manier kunnen we uit deze hoofdstukken opmaken hoeveel tijd hier verstrijkt, maar het gaat hier nog niet om de eeuwigheid: dit gaat allemaal vooraf aan de gebeurtenissen die gaan volgen vanaf H 6. Vandaar de titel: *hemelse proloog*.

BOX 14. Over het verband tussen Daniël en Openbaring

Voor een goed begrip van het boek Openbaring is Daniël van groot belang. Een compleet overzicht zou een boek vergen, maar enige verheldering is op zijn plaats.

De droom van Nebukadnezar in H 2

In zijn droom zag deze koning van Babel een beeld dat laat zien dat er na zijn rijk nog drie rijken zouden volgen: het Medisch-Perzische, het Griekse en het Romeinse rijk. Dat laatste rijk zou aan het eind (de voeten) onsamenhangend zijn (voeten en tien tenen van ijzer en leem) en het beeld zou juist aan die voeten getroffen worden door een steen die zonder mensenhanden was losgeraakt en de hele aarde zou vullen.

Het visioen van Daniël in H 7

Daniël zag dezelfde vier rijken als dieren, opstijgende uit de volkeren-zee. Het vierde dier keert terug in Openbaring 13 en 17, kent ook tien koningen (vgl. de tien tenen) en een laatste koning die 'woorden tegen de Allerhoogste zal spreken' en macht krijgt over de heiligen 'een tijd, tijden en een halve tijd' - zie Op.11:2; 12:6+14 en 13:5. Daarna richt God een eeuwig koninkrijk op (7:18 en 27 - vergelijk 2:44).

De zeventig weken van Daniël 9:24-27

Daniël verootmoedigt zich met het oog op de ballingschap en de belofte dat die 70 jaar zou duren - en die periode was bijna voorbij. Deze periode zou het land braak liggen omdat de sabbatsjaren niet waren gehouden (Lev.26:34,35 en 2Kron.36:22): dat slaat dus op een periode van 490 jaar vóór de ballingschap. Daniël krijgt te horen dat er over het volk en Jeruzalem zeventig zevens zijn bepaald. Het beginpunt is goed te bepalen: de start van de herbouw van Jeruzalem. Dat is dus niet als ze uit de ballingschap terugkeren, maar als de muur weer herbouwd gaat worden (Neh.2+3) - in 445 v.C. Vervolgens gaan er in totaal 69 zevens voorbij totdat de Messias verschijnt en wordt uitgeroeid. Hiermee is het jaar van de kruisiging te berekenen (waarbij we waarschijnlijk moeten rekenen met jaren van 360 dagen).

In 9:26 vinden we aanwijzingen voor een onderbreking: "het volk (de Romeinen) van de vorst die komen zal (de antichrist), zal de stad en het heiligdom verwoesten" (2) (namelijk in 70 n.C.) en dan volgt een onbestemde periode ("tot het einde toe zal er strijd zijn"). In 9:27 lezen we dan: "Hij (dat is die vorst) zal voor velen het verbond versterken, een week lang. Halverwege die week zal hij slachtoffer en spijsoffer doen ophouden". Dan begint dus de grote verdrukking, waarnaar Jezus zelf verwijst in Mat.24:15-21. Zie ook BOX 17 (over Mattheus 24 en Lukas 21).

Profetie in Daniël 10-12

Deze uitgebreide profetie gaat grotendeels over de periode tot Antiochus Epifanes, die een beeld is van de antichrist. In 11:40 springen we over naar de eindtijd. In 12:7 en 12:11+12 wordt weer verwezen naar "tijd, tijden en een halve tijd", de tweede helft van de laatste jaarweek (Op.11:2; 12:6+14 en 13:5).

² De HSV gaat hier de mist in, SV en NBG doen het beter, net als veel Engelse vertalingen.

BOX 17. Lukas 21 en Mattheüs 24

Voor een goede uitleg van Openbaring is het van belang om zorgvuldig de redes van de Heer Jezus over de laatste dingen te lezen. Markus 13 loopt grotendeels parallel met Mattheüs 24, maar er zijn opmerkelijke verschillen met Lukas 21. Wie zich daar geen rekenschap van geeft, kan makkelijk tot de conclusie komen dat Jezus alleen over de verwoesting van Jeruzalem in 70 n.C. spreekt.

Lukas 21:20 spreekt inderdaad over die gebeurtenis: "Wanneer u nu Jeruzalem door legerkampen omsingeld ziet, weet dan dat haar verwoesting nabij gekomen is." De christenen wisten toen 'hoe laat het was' en zijn in die tijd inderdaad uit Jeruzalem vertrokken. Het waren dagen van wraak (en toorn over het volk, vs.23), een vervulling van Mat.22:7 en wat we lezen in Dan.9:26 over "het volk van de vorst die komen zal". In vers 24 lezen we over het vertrapt worden van Jeruzalem totdat de tijden van de volken zijn vervuld. Lukas 21:25-33 spreekt vervolgens over de eindtijd.

Mattheüs 24:15-22 spreekt over diezelfde eindtijd, waarbij de 'gruwel van de verwoesting' uit Daniël 9:27 een heel ander teken is dan de legerkampen in Luk.21:20. Die gruwel in de heilige plaats moet een afgod zijn (de antichrist die zich in de tempel zet - 2Thes.2:3,4) en heeft te maken met het verbreken van het verbond uit Dan.9:27. Dan begint de grote verdrukking, die groter zal zijn als wat er ooit is geweest (dat kan niet slaan op 70 n.C.). In Op.12 zien we een verdere vervulling van dit gedeelte.

BOX 18. Andere visies op de boekrol met de zeven zegels

In de inleiding is ingegaan op de vier verschillende manieren om Openbaring uit te leggen. In deze BOX wil ik enige toelichting geven op twee alternatieve visies. Elke visie wordt op verschillende manieren ingevuld, dus sommigen denken er weer anders over. Onderstaande weergave is gebaseerd op Gregg.

De Historicistische visie

Het verbreken van de zegels in H 6 luidt de val van het Romeinse rijk in, dat afbrokkelt door de invasies van de Gothen en Vandalen in de 4e en 5e eeuw. Het eerste zegel gaat over de periode vanaf de dood van Domitianus (96 n.C.) tot aan de vrede die Commodius met de Germanen sluit in 180 n.C., het tweede zegel de periode van burgeroorlog, de derde de toenemende belastingheffingen, de vierde over de invasies, de vijfde over de vervolgingen van de christenen en de zesde over de zege van het christendom over het heidendom.

De Preteristische visie

Het verbreken van de zegels gaat over het oordeel van God over Jeruzalem (duurt van 66-70 n.C.), waarbij 144.000 Joodse christenen (symbolisch aantal) naar Pella ontsnappen. De vier ruiters stellen de invasie van de Romeinen voor om de Joodse opstand te bedwingen, met bloedvergieten, burgeroorlog, hongersnood, dood en uiteindelijk de val van Jeruzalem

IIIc. H 12-14 Zeven hoofdrolspelers en zeven visioenen

We zijn opnieuw in een tussenzin (intermezzo) beland. Na de zevende bazuin lijkt er op aarde niet zoveel te gebeuren, maar dat is slechts schijn: de loop van de gebeurtenissen wordt onderbroken om eerst meer te vertellen over de periode die hiervoor al op enkele manieren is aangeraakt: de grote verdrukking. Pas daarna zien we wat er met de zevende bazuin meekomt: de zeven schalen die in H 16 worden uitgegoten en worden aangekondigd in H 15.

In H 12-15 wordt gesproken over drie tekenen in de hemel: de vrouw, de draak en de zeven engelen met de zeven laatste plagen. Dat dat zo benoemd wordt, duidt op een samenhang. Het gaat over Israël (de vrouw), de grote tegenstander (de satan) en Gods grimmigheid die in deze strijd het volk Israël niet alleen zal beveiligen maar ook zal verlossen. Het gaat hier nadrukkelijk om de grote verdrukking (al enkele malen aangeduid en zelfs met name genoemd): nu pas vinden we nadere uitleg over wat dan allemaal plaats zal vinden en wat de achtergronden daarvan zijn.

Naast de drie tekenen in de hemel wordt in het vervolg viermaal gesproken over tekenen op de aarde, die door het beest uit de aarde (de valse profeet) worden verricht (13:13,14 en 19:20) of door de onreine geesten (16:14).

We hebben in H 11 al twee aanduidingen gezien die heel duidelijk met deze hoofdstukken te maken hebben: de drie-en-een-half jaar (42 maanden, 1260 dagen) en het beest dat uit de afgrond opstijgt (in H 13 zien we hem uit de zee opkomen: zie verderop). In H 7 zagen we al de 144.000 uit de twaalf stammen van Israël (straks opnieuw in H 14) en de grote schare uit de grote verdrukking. Nu is het de tijd om een en ander wat nader te verklaren. In deze tussenzin zien we zeven visioenen (H 14) en ontmoeten we in H 12+13 zeven figuren (soms staande voor een groep mensen, sommigen zien we voor het eerst):

1. De vrouw (Israël - waarom dat Israël is, wordt verderop verklaard).
2. De draak (satan - opmerkelijk genoeg wordt hij pas hier geïntroduceerd, alsof hij toch niet zó belangrijk is).
3. Het mannelijk kind (Christus - dit kan niet de gemeente zijn: zie verderop).
4. Michael (de aartsengel van Israël).
5. De overigen van de nakomelingen van de vrouw.
6. Het beest uit de zee, de wereld-dictator, hoofd van het herstelde Romeinse rijk (er zijn overeenkomsten met de draak, maar het is duidelijk niet dezelfde persoon).
7. Het beest uit de aarde, de valse profeet.

IIIe. H 17 en 18: De val van Babylon

In H 14 werd de val van Babylon aangekondigd (door de tweede engel in het derde visioen, alsof het al gebeurd is) en bij de zevende schaal van Gods gramschap (16:19) lezen we dat het *grote Babylon voor God in herinnering gebracht werd*. In deze twee hoofdstukken wordt dit oordeel nader getoond en leren we meer over de aard van de grote hoer (en over de aard van het Beest). Er is een opmerkelijke parallel met 21:9 - met duidelijke tegenstellingen - die uiteraard niet toevallig is:

1. In beide gevallen is het één van de zeven engelen van de zeven schalen die zegt: "Kom en ik zal u tonen ...".
2. In beide gevallen gaat het om een vrouw, maar in 17:1 is dat een hoer (ontrouw; de valse bruid) en in 21:9 is dat een vrouw, de ware bruid.
3. De hoer in 17:1 zien we in de woestijn (onvruchtbaar) en de vrouw van 21:9 wordt vanaf een hoge berg getoond (een verheven positie).
4. Beide worden voorgesteld als een stad, maar de Bruid is een *heilige stad*, terwijl *onreinheid* de boventoon voert in de beschrijving van de hoer.
5. De hoer zit op het beest dat uit de afgrond komt, terwijl de Bruid vanuit de hemel neerdaalt.
6. Beiden zijn versierd met kostbaar gesteente en parels - de hoer is rijk geworden door haar hoererij en bekleed met de heerlijkheid van deze aarde, terwijl de Bruid is getooid met de heerlijkheid van God.
7. De hoer heeft gehoereerd met de koningen van de aarde (tot hun schande); de koningen van de aarde brengen hun heerlijkheid naar het nieuwe Jeruzalem.

In 18:1 begint weer een nieuw gedeelte als een *andere engel* opnieuw uitroept dat het grote Babylon gevallen is en we een nadere tekening krijgen van het oordeel en van het weklagen door de kooplieden die door haar rijk geworden waren. Sommige uitleggers stellen dat 17:16 halverwege de jaarweek plaats vindt en het oordeel van H 18 aan het eind; anderen stellen dat beide hoofdstukken dezelfde gebeurtenis beschrijven.

Om Babylon als verborgenheid goed te begrijpen, moeten we enerzijds goed en zorgvuldig lezen en anderzijds de eerdere vermeldingen van Babylon en Babel in het Oude Testament bestuderen. Uiteraard is er een belangrijke reden dat in het boek Openbaring juist de naam Babylon naar voren komt - in verbinding met het beest, maar ook verworpen en vertrapt door datzelfde beest met de tien koningen waar de tien horens o.a. van spreken. Laten we inzoomen.

IIIg. H 21-22: Hemelse epiloog

We begonnen de eindtijd-gebeurtenissen met een hemelse proloog: een blik in de hemel met God op de troon en het Lam in het midden van de troon. Uitgebreid hebben we gezien hoe de toorn van God en van het Lam over de aarde werd uitgegoten na het verbreken van de zegels, het blazen van de bazuinen en tenslotte het uitgieten van de zeven schalen van Gods grimmigheid. De dag van de toorn van het Lam was gekomen en Hij kwam het koningschap over de aarde opeisen. Alle vijanden zijn nu verslagen en de laatste opstand na het Millennium is ook voorbij. Er breekt een nieuwe tijd aan.

Johannes ziet eerst een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (met een nieuw Jeruzalem dat uit de hemel neerdaalt). In een laatste visioen vanaf een grote en hoge berg wordt hem uitgebreid de bruid van het Lam getoond - de heilige stad. Het is allemaal hemels wat we hier zien: de troon van God en van het Lam zijn niet langer in de hemel, maar het Nieuwe Jeruzalem is als het ware het Heilige der heiligen. God woont bij de mensen - zoals Hij altijd gewild heeft.

Vanaf 22:6 volgt een nawoord met waarschuwingen en bemoedigingen.

BOX 42. Over de poel van vuur - de hel

In het OT kennen we 'Sheol' (in de SV vaak en in de HSV soms met 'hel' vertaald; NBG gebruikt consequent 'dodenrijk' - dat lijkt de beste optie), in het NT is dat 'hades'. In Op.20:14 lezen we dat dood en hades in de poel van vuur geworpen worden. Het dodenrijk is dus een tijdelijke plaats, waar mensen bewust verblijven tot aan het definitieve oordeel (volgens Luk.16:23 kunnen ze daar al pijn lijden).

Het woord voor hel in het NT ('gehenna') is afgeleid van het Hebreeuwse 'ge-hinnom' - het dal waar kinderoffers werden gebracht (2Kron.28:3; 33:6). In de tijd van Jezus was dat een vuilnisplaats, waar het vuur nooit uitging. Het werd een symbool voor de eeuwige straf. Jezus sprak twaalf keer over de hel en/of het eeuwige vuur. Hij bedoelde daarmee het eeuwige en onuitblusbare vuur (zie Mat.5:22,29,30; 18:8,9; 23:15,33 en Mark.9:43,47 - vgl. Jes.66:24). Dat moet dus de poel van vuur zijn, het eeuwige vuur dat bereid is voor de duivel en zijn engelen (Mat.25:41), de plaats van de eeuwige straf (Mat.25:46). Dat is niet 'ophouden met bestaan', niet 'tot as verbranden', maar werkelijk van God gescheiden zijn - "waar hun worm niet sterft en hun vuur niet wordt uitgeblust". God is onze Schepper en Onderhouder: nu laat Hij het nog regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen (Mat.5:45). Van Hem echt gescheiden zijn, betekent: niet meer door Hem onderhouden worden, eeuwig verderf.

Wij mensen hebben de neiging deze straf te zwaar te vinden. Osborne zegt: "Hoe kan een ontfermende God zo iets doen? Maar zo'n vraag negeert dat de HEERE tegelijk een God van liefde en een heilige God van recht is. Die vraag stellen negeert ook het verwoestende gevolg van de zonde."

Commentaar op het Bijbelboek Openbaring

Over het algemeen wordt het Bijbelboek Openbaring als moeilijk toegankelijk beschouwd. Ten dele is dat ook zo. Voor sommigen is dat een argument om het boek maar niet te lezen. Dat is bijzonder jammer, omdat het boek Openbaring duidelijk Gods plannen met deze wereld uiteenzet. Bovendien is het een hoopvol boek, mits je doorleest tot het einde. Daar zien we dat God uiteindelijk alle tranen afwist en dat er een eeuwigheid wacht in de liefdevolle tegenwoordigheid van onze hemelse Vader.

Kees Fieggen is er in geslaagd om in deze studie een heldere en begrijpelijke uitleg te geven, ook bij de wat moeilijkere gedeelten. Naast de studie verwijs ik graag naar de 'boxen' waarin Kees Fieggen verschillende aanverwante onderwerpen nog even extra toelicht. Zeer waardevol en het komt de leesbaarheid van de studie zelf ten goede.

We leven in bijzondere tijden. Voor iedere christen is het lezen en bestuderen van Openbaring een 'must'. Alleen al omdat ook het boek Openbaring onderdeel uitmaakt van Gods Woord. Wie leest er nou een boek zonder het laatste gedeelte te willen lezen en daarmee de afloop te missen?

Frits Boekhoff

Directeur St. Het Zoeklicht

Van de hand van de schrijver is ook een commentaar op Hebreëën verschenen, 'Huwelijk in Bijbels licht' en 'In de voetsporen van Kepler' (een boek over wetenschap, oorsprong en wat de Bijbel daarover leert). Voor meer info zie kepler-boeken.nl. Zie ook zijn websites bijbel-studies.nl en kepler-science.nl.

